

Kalendarz (dla) tematyka (1)

Marek Zbierski

Niektóre zagraniczne media filatelistyczne realizują już podobne pomysły. Fora lub portale internetowe mają łatwiej – otrzymują codzienne wpisy od swoich czytelników i mogą na bieżąco dostarczać obserwującym aktualnych krótkich informacji o filatelistycznych ciekawostkach związanych z bieżącym dniem w kalendarzu. My, jako biuletyn ukazujący się co kilka miesięcy, mamy trudniejsze zadanie. Postanowiliśmy jednak kompletować i publikować w każdym następnym numerze wszechstronny materiał na co najmniej jeden miesiąc kalendarzowy. I tak, w tym numerze czytelnicy znajdą wybór informacji związanych filatelistycznie z wrześniem.

Będziemy publikować znaczki i inne walory filatelistyczne oraz krótkie opisy dotyczące postaci, wydarzeń, znaczących wynalazków i wszystkiego co da się jednoznacznie przyporządkować „kartkom” w kalendarzu. Kiedyś, na odwrocie wyrywanych kartek z niektórych kalendarzy ściennych, znajdowały się takie krótkie informacje. Dzisiaj, w czasach nowych technologii i powszechnej cyfryzacji, kalendarz i zegar mamy w telefonie komórkowym, który nosimy w kieszeni.

Całe szczęście, są jeszcze znaczki i inne walory pocztowe, a my jesteśmy filatelistami, którzy czasem budują, bądź chociaż oglądają ekspozycje. W tej „klasycznej” konwencji będziemy publikować nasze materiały. Mamy nadzieję, że czytelnicy znajdą tu nie tylko nowe informacje lub przypomnienie, ale może inspiracje do swoich kolekcji lub ekspozycji tematycznych. Niektóre fakty mogą stanowić niespodzianki, nawet dla kolekcjonerów podobnych tematów. Jeśli te filatelistyczne kartki z kalendarza spełnią te cele, będzie to nasz wspólny sukces.

Prawie wszyscy dorośli filателиści-tematycy uzupełniają swoje zbiory i budują ekspozycje ze znaczków całego świata i takie też walory postaramy się wybierać do naszego kalendarza. Sprawy polskie, jako nam najbardziej bliskie, nie będą w nim dominowały. Nie zapominamy przecież o kosmopolityczności filatelistyki tematycznej. Ogrom materiału filatelistycznego, który moglibyśmy lub powinniśmy pokazać, zmusza nas do arbitralnego samoo graniczenia się do jednego waloru dla każdego z opisywanych wydarzeń. W światowym kalendarzu historycznym są dni, w których zarejestrowano kilka znaczących wydarzeń, ale są też dni, w których nie odnotowano nic specjalnie dla nas ważnego. Czytelników prosimy zatem o wyrozumiałość dla naszego doboru tematów i ilustrującego go materiału filatelistycznego. Zebranie tego materiału zajęło sporo czasu i poszukiwań. Nie będziemy opisywać też kompletnych historii, a tylko odnosimy się do fragmentów związanych z konkretną datą w kalendarzu. Zainteresowany czytelnik znajdzie pozostałe informacje w powszechnie dostępnych źródłach.

Nie rozpoczniemy zatem walorem upamiętniającym ważną dla nas datę 1 września, czyli początek drugiej wojny światowej. Tę datę i wiele związanych z nią walorów zna przecież każdy.

Zaczynamy zatem innym wydarzeniem z 1 września.

Wrzesień

1 IX

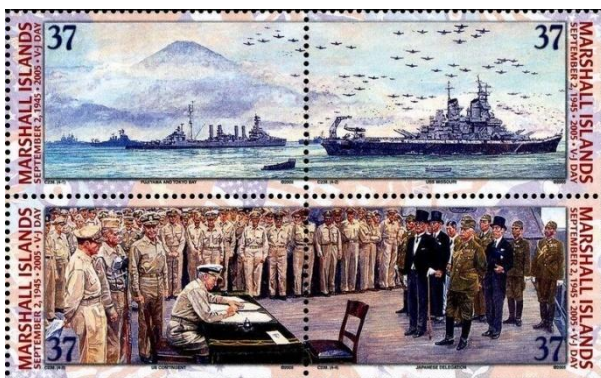

Robert Ballard odnajduje 1 września 1985 r. na dnie Atlantyku, na głębokości prawie 4 tys. metrów, wrak luksusowego liniowca Titanic, który zatonął 15 kwietnia 1912 r. podczas dziewiczego rejsu z Southampton do Nowego Jorku.

2 IX

Mi 2819

W końcowej fazie II wojny światowej przemysł japoński został odcięty od surowców, a flota handlowa prawie całkowicie zniszczona. Dwie bomby atomowe zrzucone na Hiroszimę i Nagasaki zmusiły cesarza do kapitulacji. Jej podpisanie nastąpiło na pokładzie USS Missouri 2 września 1945 r.

Mi 1970-73

3 IX

Autorka relacji wojennych dziejów żydowskiej rodziny – Mi 1159.

„Dziennik Anne Frank” to jedna z najważniejszych księzek XX wieku, powstała na podstawie zachowanych fragmentów pamiętnika pisanego podczas dwuletniego pobytu w ukryciu jej rodziny oraz czwórki znajomych (od czerwca 1942 do 1 sierpnia 1944 r.) w czasie niemieckiej okupacji Holandii. 3 września 1944 r. deportowana do Auschwitz. Anne Frank zmarła na tyfus w marcu 1945 r. w obozie Bergen-Belsen, krótko przed jego wyzwoleniem.

Pamiętnik odzyskał jej ocalały ojciec, Otto Frank. Książkę wydano w 1947 w Amsterdamie, później ukazała się wersja anglojęzyczna.

4 IX

Dwa kulinarne symbole Berlina – currywurst i kebab, choć narodziły się w tym mieście, mają zagraniczne korzenie. Currywurst uwieczniła nawet poczta niemiecka.

Znaczek z serii „pomysłowość – niemieckie wynalazki” – Mi 2891.

Z falą uciekinierów z Królewca do zniszczonego Berlina dotarła Herta Heuwer. Szukając sposobu na przeżycie wymyśliła kultową currywurst – grillowaną kielbasę wieprzową z sosem o nazwie Chillup, do którego składniki (sos Worcestershire, curry w proszku i keczup) zdobyła u stacjonujących w mieście żołnierzy brytyjskich). Pierwszy stragan uliczny z currywurst (dziś nazywa się to Fast food) otworzyła 4 września 1949 r.

5 IX

Bitwa pod Borodino, trwająca w dniach 5-7 września 1812 r., nie przyniosła wprawdzie zdecydowanego rozstrzygnięcia, ale osłabiła obie strony (zginęło ok. 40 tys. żołnierzy napoleońskich i drugie tyle rosyjskich). Była to jedna z najkrwawszych bitew XIX w. i mimo faktu, że niedługo później wojska Napoleona wkroczyły do Moskwy, uważana jest za koniec jego pasma sukcesów.

Rosjanie wkraczając na początku 1813 r. do Księstwa Warszawskiego położyli kres nadziejom na odbudowę Rzeczypospolitej.

Scena z bitwy pod Borodino – Mi 2646.

6 IX

Okolo trzech milionów ludzi wyszło 6 września 1997 r. na ulice Londynu, aby wziąć udział w ceremonii pogrzebowej Diany, księżnej Walii, pierwszej żony Karola, następcy tronu brytyjskiego. Było to jednocześnie największe wydarzenie medialne w historii – transmisję telewizyjną oglądało ok. 2,5 mld widzów na całym świecie.

Mi 1818

7 IX

Mi 400

W bitwie o Anglię, podczas II wojny światowej, niemiecka Luftwaffe rozpoczęła 7 września 1940 r. dzienne i nocne naloty na Londyn i inne brytyjskie miasta.

8 IX

Posąg przedstawiający biblijnego Dawida, bezpośrednio przed walką z Goliatem, uchodzi za jedną z najważniejszych rzeźb epoki renesansu. Obok Piety (z bazyliki św. Piotra w Watykanie) jest najbardziej znaną rzeźbą Michała Anioła. Ma 5,17 metra wysokości i od 8 września 1504 r. stał przed Palazzo Vecchio we Florencji, symbolizując wolność i gotowość do jej obrony przez mieszkańców. W 1873 r. posąg przeniesiono – w celu ochrony przed gołębiami – do Galleria dell' Accademia. Przed pałacem stoi zatem kopia słynnej rzeźby.

Mi 3683

9 IX

Prekursorem akrobacji lotniczych był rosyjski pilot Piotr N. Nestorow, który 9 września 1913 r. wykonał jako pierwszy pętlę, nazywaną obecnie loopingiem. Za ten wyczyn został pociągnięty do odpowiedzialności wojskowej, ponieważ złamał zakaz wykonywania takiego manewru. Rok później, 8 września 1914 r. (już w czasie I wojny światowej) poniósł śmierć, taranując samolot austriackiego pilota Franza Maliny.

Pionier lotniczej akrobacji – Mi 2795.

10 IX

Amerykański wynalazca Elias Howe opatentował 10 września 1846 r. dwunitkową maszynę do szycia, którą znamy do dzisiaj. Nie znalazł inwestorów w USA, więc szukał ich w Europie. Wdał się w długi spór z Izaakiem Singerem, który naruszył jego patent. Po pięciu latach wygrał proces, co przyniosło mu sporą prowizję od sprzedaży maszyn Singera. Przełomowy wynalazek i patent nie są jednak kojarzone z nazwiskiem Howe'a.

Mi 488

11 IX

W najbardziej tragicznym ataku terrorystycznym w historii, 11 września 2001 r., dwa samoloty pasażerskie, uprowadzone przez terrorystów z Al-Kaidy staranowały bliźniacze wieże World Trade Center w Nowym Jorku, które następnie zawaliły się. Zginęło około 3000 pracujących tam ludzi i ratowników.

Sc 560

12 IX

Hełm Miltiadesa – Mi 2565.

12 września 490 r. p.n.e. wojska Aten pokonały armię perską w bitwie pod Maratonem. Inwazja perska króla Dariusza I Wielkiego na Grecję była odwetem za zaangażowanie się Aten w powstanie antyperskie w Jonii. Plan ateński przewidywał stoczenie bitwy, zanim cała armia perska, a zwłaszcza potężna jazda, zejdzie z okrętów floty inwazyjnej. Wojska Aten (10 tys. zbrojnych pod rozkazami Miltiadesa plus 1 tys. Platejczyków) pokonały armię perską (26 tysięcy żołnierzy).

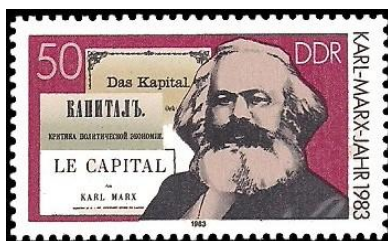
13 IX

Monumentalny zespół pałacowo-klasztorno-biblioteczny Real Sitio de San Lorenzo de El Escorial, znajdujący się niespełna 50 km od Madrytu, uważany za najpotężniejszą budowlę renesansową, został oddany do użytku 13 września 1584 r. Zbudowany w surowym stylu z szarego granitu gości w swoich murach niezwykle bogate zbiory dzieł sztuki i bezcennych manuskryptów.

Mi 1281

14 IX

„Kapitał” w różnych językach – Mi 2786.

„Kapitał. Krytyka ekonomii politycznej” to najważniejsze dzieło Karola Marksa, w którym przedstawił podstawy swych poglądów ekonomicznych i zaznaczył główne rysy krytyki współczesnego mu społeczeństwa oraz kapitalistycznego sposobu produkcji i jego następstw. Pierwszy tom ukazał się w Hamburgu 14 września 1867 r. Kolejne opracował i wydał – na podstawie pozostawionych notatek – już po jego śmierci Fryderyk Engels, ale pod nazwiskiem Marksa.

15 IX

Mi 830

15 września 1830 r. otwarto pierwszą regularną linię kolejową z ruchem osobowo-towarowym z wykorzystaniem lokomotywy parowej, która łączyła główne miasto przemysłowe Manchester z oddalonym o 35 mil (56 km) najbliższym portem w Liverpoolu.

16 IX

Po 65 dniach podróży niewielkim kupieckim galeonem „Mayflower”, który 16 września 1620 r. opuścił Anglię, na amerykański ląd zeszło 102 osadników wraz ze zwierzętami hodowlanymi i zapasami. Był to początek angielskiej kolonizacji kontynentu północnoamerykańskiego, załóżek dzisiejszego USA. Przed zejściem na ląd podpisali tzw. „Mayflower compact”, umowę regulującą zasady funkcjonowania nowej społeczności.

Mi 1022

*Radość
z „oswobodzenia”
– Mi 736; jeden
z pięciu znaczków.*

17 IX

Pod kryptonimem „oswobodzenia bratnich narodów Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi” poczta radziecka ukryła fakt napaści na Polskę ze wschodu 17 sierpnia 1939 r., jako realizację paktu Ribbentrop-Mołotow.

18 IX

Mi 610

Kapitol w Waszyngtonie jest siedzibą Izby Reprezentantów i Senatu USA. Kamień węgielny pod jego budowę położono 18 września 1793 r.

W 1790 r. ojcowie założyciele Stanów Zjednoczonych postanowili, że stolicą kraju nie zostanie żadne z miast wschodniego wybrzeża, takich jak Boston, Nowy Jork czy Filadelfia, ale postanowili zbudować zupełnie nowe. Stany Maryland i Virginia oddały na ten cel 100 mil kwadratowych ziemi wzdłuż rzeki Potomac.

19 IX

19 września 1783 r. w ogrodach pałacu w Wersalu, w obecności króla Ludwika XVI i jego małżonki, bracia Joseph i Jacques Montgolfier wystartowali w pierwszy pasażerski lot balonu na ogrzane powietrze. Balon osiągnął wysokość ok. 500 metrów, a lot trwał ok. 8 minut. Na pokładzie było trzech „pasażerów”: owca, kaczka i kogut, co udowodniło, że przetrwanie podróży lotniczej jest możliwe.

Mi 563

20 IX

2019 r.

Portugalski żeglarz Ferdynand Magellan wypłynął 20 września 1519 r. pięcioma statkami w pierwszą w historii wyprawę dookoła świata. Zginął 27 kwietnia 1521 r. w walce z mieszkańcami wyspy Mactan w Archipelagu Filipińskim, opierającymi się kolonizacji. Pozostali członkowie wyprawy powrócili na jedynym ocalałym statku 6 września 1522 r. Mimo strat w ludziach i statkach, inwestor wyprawy stał się bogaczem – przywiezione ok. 25 ton goździków przyniosły (wg dzisiejszego kursu) prawie milion dolarów.

21 IX

Getto warszawskie było największym skupiskiem Żydów w okupowanej Europie. W lipcu 1942 r. żyło w nim ok. 380 tys. ludzi. 21 września 1942 r. zakończono tzw. „Wielką Akcję” – likwidację, w wyniku której wywieziono i zamordowano w obozie w Treblince ok. ćwierć miliona Żydów, a tysiące skierowano do obozów pracy. W getcie pozostało ok. 60 tys. osób. Likwidację przeprowadzano w porozumieniu z miejscową policją żydowską. Kolejna próba „wysiedlania” na początku 1943 r. spotkała się już ze zbrojnym oporem, a w kwietniu wybuchło powstanie.

Fi 4455

22 IX

Mi 822

Pierwszy odcinek linii kolejowej w Prusach, Poczdam – Berlin oddano do użytku 22 września 1838 r. Pociągi dojeżdżały tylko do przedmieścia Berlina, Zellendorf. Całą 26-kilometrową linię otwarto miesiąc później (29.10). Pociągi z angielskimi lokomotywami „Adler” Stephensona jeździły po jednotorowej linii z dwiema mijankami.

23 IX

23 września 1968 r. zmarł Francesco Forgione, znany jako ojciec Pio – włoski ksiądz i kapucyn, stygmatyk i święty Kościoła katolickiego. Autentyczność jego ran badało wielu teologów i lekarzy. Dla ludzi, którzy odbudowywali życie po I wojnie światowej, ojciec Pio stał się symbolem nadziei.

Mi 2589

24 IX

Mi 399

AVUS (skrót od niem. „ulica ruchu automobilowego i ćwiczebno”) w Berlinie jest najstarszym w Europie odcinkiem autostrady, oddanym do użytku 24 września 1921 r. Prowadzi od wieży radiowej na terenach targowych, poprzez obszar leśny Grunewald do Nikolassee. Do 1998 r. odbywały się na niej weekendowe wyścigi samochodowe, w tym w 1959 r. Grand Prix Formuły 1.

25 IX

Sir Charles Spencer Chaplin był jednym z najwybitniejszych i najlepiej rozpoznawalnych aktorów w historii kina. Rozpoczął karierę podpisując 25 września 1913 r. kontrakt z Keystone Film Company za 150 dolarów tygodniowo. W 1914 r. nakręcił swój pierwszy film „Caught in the Rain”, w którym grał jako reżyser, aktor i scenarzysta. Stał się światową ikoną dzięki swojej ekranowej postaci Trampa (w za dużych spodniach, obcistym surducie, meloniku i pomalowanych wąsach). W 1917 r., w następnej wytwórni, podpisał już kontrakt za milion dolarów i stał się wówczas najdroższym aktorem w historii.

Mi 3130

26 IX

2019 r.

Generalna Konferencja Miar ustaliła 26 września 1889 r. (obowiązującą do 1960 roku) definicję metra, jako odległość w temperaturze 0°C i przy normalnym ciśnieniu atmosferycznym między dwiema głównymi kreskami na platynowo-irydowym wzorcu złożonym w Międzynarodowym Biurze Miar w Sèvres pod Paryżem oraz definicję (nadal obowiązującą) i wzorzec kilograma.

27 IX

Otwarcie 19-kilometrowej linii ze Stockton do Darlington 27 września 1825 r. uważane jest za symboliczny dzień narodzin kolei. Prowadzony przez George'a Stephensa parowóz „Locomotion”, ciągnąc 80 ton ładunku węgla i mąki, pokonał tę trasę w ciągu 65 minut, osiągając na jednym z odcinków prędkość 39 km/h. W składzie pociągu był także wagon pasażerski z zaproszonymi gośćmi.

Mi 749

28 IX

Biała strefa między rozwijającą się bakterią a jej otoczeniem – Mi 471.

Przed erą penicyliny walka z chorobami zakaźnymi i powodującymi je bakteriami była bardzo trudna bez niszczenia organizmu człowieka. 28 września 1928 r. Alexander Fleming, podczas hodowli bakterii w swoim laboratorium, przez przypadek odkrył penicylinę. Porządkując naczynia z kulturami bakterii zauważył zahamowanie wzrostu kolonii gronkowców, które nastąpiło w wyniku przypadkowego zanieczyszczenia hodowli grzybnią pędzla (*Penicillium notatum*).

29 IX

Europejska Organizacja Badań Jądrowych CERN, założona 29 września 1954 r., prowadzi swój ośrodek badawczy na przedmieściach Genewy. Ok. 2600 stałych pracowników i 8000 naukowców i inżynierów reprezentuje 500 instytucji naukowych z całego świata. Polscy fizycy są autorami lub współautorami jednej dziesiątej części prac dotyczących badań prowadzonych przez CERN.

Mi 1997

30 IX

Samolot transportowy Douglas C-54 Skymaster ląduje w Berlinie – Mi 2678.

Operacja Vittles – to amerykański most powietrzny działający w czasie blokady Berlina Zachodniego od 26 czerwca 1948 do 30 września 1949 r. (brytyjski most powietrzny nosił nazwę operacja Plainfare). Amerykańskie samoloty wykonały prawie 190 tys. lotów, transportując 1 783 573 ton zaopatrzenia. Berlin potrzebował prawie 1900 ton żywności dziennie oraz węgla dla elektrowni i paliw płynnych. W operacji brało udział około 75 tysięcy osób cywilnych i żołnierzy. W wypadkach zginęło 31 lotników amerykańskich.